



MYNDIGHETEN FÖR
FAMILJERÄTT OCH
FÖRÄLDRASKAPSTÖD

Slutrappport

Stöd till internationellt adopterade vid
ursprungssökning

Regeringsuppdrag S2021/08111 (delvis)
Januari 2024

Innehåll

Sammanfattning.....	3	Spridning av information	9
Inledning.....	5	Internationella samarbeten.....	10
Beskrivning av uppdraget.....	6	Uppgifter om sökande	11
Bakgrund och utgångsläge.....	6	Jämställdhetsanalys.....	13
Det individuella stödet.....	7	Resultat av sökningar	14
Avgränsning	7	Misstankar eller uppgifter om oegentligheter.....	15
Processen för stöd vid ursprungssökning	7	Analys & slutsatser	16
Det individuella stödet i praktiken	8	Möjligheter till förbättring och utveckling.....	16
Vägledande stöd:.....	8	Områden i behov av vidare utredning	17
Praktiskt stöd:.....	9		

Sammanfattning

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har haft i uppdrag att under åren 2022 – 2023 ge stöd till internationellt adopterade i samband med ursprungssökning. Arbetet med uppdraget har grundats på de arbetsprocesser och metoder som tagits fram under det pilotprojekt som MFoF genomförde under 2020 – 2021.

Stödet har utgått från den adopterades individuella behov och i första hand bestått av vägledning under sökprocessen samt praktisk hjälp med att t.ex. formulera och skicka förfrågningar till andra länders myndigheter och organisationer, samt översättning av adoptionsdokument.

Under 2022–2023 har det inkommit 141 nya anmälningar om stöd vid ursprungssökning. Under perioden 2020 – 2023 har MFoF sammanlagt gett stöd till 306 adopterade. 36 olika ursprungsländer är representerade, varav de vanligast förekommande är Sydkorea, Indien, Colombia och Chile. Av dem som sökt stöd vid ursprungssökning under 2022–2023 var 69% kvinnor och 31% män. Detta kan jämföras med könsfördelningen för samtliga personer som adopterats till Sverige från andra länder där andel kvinnor är 55 % och andel män är 45 %.¹

De allra flesta adopterade som tar del av stödet önskar få tillgång till mer information om sin bakgrund och hitta biologiska familjemedlemmar. Stödet har i de flesta fall kunnat bidra med information som inneburit att adopterade fått tillgång till fler adoptionshandlingar som kan ge en tydligare bild av den adopterades bakgrund. Resultatet av en sökning kan begränsas av stödet i ursprungslandet. I vissa fall har biologisk familj hittats och den fortsatta utvecklingen efter detta varierar och påverkas av olika faktorer. Initialt ifall den adopterade och familjemedlemmen önskar kontakt eller inte. Att få mer information och kontakt med den biologiska familjen innebär ofta fortsatt behov av stöd. Detta är på inget sätt ett avslut på processen för den adopterade, utan snarare en början på något nytt.

MFoF har fortsatt att utveckla internationella samarbeten med statliga aktörer i ursprungsländer samt andra mottagarländer. Målsättningen med samarbetena är bland annat att förbättra förutsättningarna och förståelsen för adopterade som söker sitt ursprung. Trots att myndigheten sett positiva förflyttningar i hanteringen av förfrågningar till ursprungsländer återstår mycket arbete för att adopterade ska kunna få ett bra och även likvärdigt stöd i sin sökning, oavsett ursprungsland. MFoF anser att ursprungsländer behöver ta ett större ansvar för att utveckla stödet till adopterade, genom att exempelvis tillsätta resurser, ändra lagstiftning och bygga processer.

Då myndighetens kärnverksamhet nu omfattar stöd vid ursprungssökning har MFoF fått en långsiktig finansiering. MFoF bedömer att behov av stöd vid ursprungssökning är efterfrågat då nya anmälningar och förfrågningar inkommer kontinuerligt. Den utarbetade metoden och processen bedöms på ett bra sätt stödja den adopterade i sökningen men möter bara delvis de behov som finns.

MFoF anser att stödet till internationellt adopterade kan utvecklas för att bättre tillgodose behov som uppstår i samband med ursprungssökning. Några exempel på områden som med utökade resurser skulle kunna förbättra möjligheterna vid en ursprungssökning är:

- **Utveckling av stöd i ursprungsländer:** Förstärka relationer med ursprungsländer för att skapa förståelse och sprida kunskap om betydelsen av att söka sitt ursprung.
- **Stöd efter att biologisk familj hittats:** Utökad möjlighet till översättning och tolk.
- **Utökat individuellt stöd:** Bistå adopterade med olika typer av juridisk hjälp, som exempelvis stöd för att ge tillgång till handlingar eller att tolka lagstiftning i ursprungslandet.

¹ SCB:s Statistikdatabas, statistik adopterade år 2020



För att bättre möta adopterades behov finns även områden som skulle behöva utredas vidare:

- **Individens kostnader i samband med ursprungssökning:** I vilken omfattning den enskilde bör avlastas kostnader som kan uppstå under sökprocessen, exempelvis i samband med DNA-test eller återresa.
- **Kunskapsförvaltning:** Om ett kompetens- eller resurscenter för adopterade och adoptivfamiljer övervägs anser MFoF att myndighetens kunskaper och erfarenheter tillvaratas, liksom kompetenser hos andra aktörer. Myndighetens samlade kompetenser bidrar till positiva synergieffekter.
- **Eftersökning av adopterade i Sverige:** När adopterade eftersöks i Sverige saknas idag ansvarsfördelning, enhetliga rutiner och arbetssätt. MFoF föreslår att ansvarsfrågan och hanteringen utreds och att myndigheten tilldelas ett sådant uppdrag.

Inledning

I Sverige har det sedan början av 1900-talet varit möjligt att adoptera barn från andra länder. Omfattningen av internationella adoptioner var som störst under 1970- och 80-talet, då cirka 1 500 barn adopterades årligen. Därefter har antalet internationella adoptioner successivt minskat och omfattar idag omkring 100 barn per år. Det har genomförts ungefär 60 000 internationella adoptioner till Sverige och sammantaget har barn adopterats från de flesta länder i världen.

I både svensk och internationell rätt finns bestämmelser som rör adopterades rätt till stöd, ursprung och identitet. Flera av bestämmelserna anknyter eller har koppling till varandra, som exempelvis Föräldrabalken (1949:381), 1993 års Haagkonvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner (Haagkonventionen) och 2008 års Europarådskonvention samt Barnkonventionen. Dessa belyser exempelvis att ett barn som är adopterat har rätt att få kännedom om detta, att upplysningar om ett barns ursprung ska bevaras, och att barn har rätt att få vetskap om sina biologiska föräldrar.

MFoF har sedan 2020 arbetat med särskilda regeringsuppdrag i syfte att ge individuellt stöd till internationellt adopterade som söker sitt ursprung. Genom uppdragen har myndigheten byggt upp kunskap och stärkt kontaktnätet för att ge enskilda bättre förutsättningar i sökprocessen. MFoF har i majoriteten av alla sökningar erfaren att processen för sökningen är komplicerad och kan pågå under flera år. Mellan ursprungsländerna kan möjligheterna till stöd variera, från länder som har ett välutbyggt och fungerande system, till länder där stöd helt saknas. I ett fåtal länder är sökning efter biologisk familj dessutom förbjudet. Det är viktigt att poängtera att resultatet av en sökning alltid är oviss.

Denna rapport beskriver MFoF:s fortsatta arbete med ursprungssökning som genomförts under perioden 2022-2023. Till grund för genomförandet har myndigheten arbetat utifrån de processer och de kunskaper som etablerats under det föregående pilotprojektet, som pågick mellan 2020-2021. I inledningen av detta uppdrag ingick ett antal redan påbörjade sökningar, som inletts under pilotprojektets gång. Mer information om pilotprojektet finns att läsa i slutrapporten, "Pilotprojekt med individuellt stöd till internationellt adopterade vid ursprungssökning".²

I regeringens anslag för 2023 fick myndigheten stadigvarande medel för att fortsatt erbjuda internationellt adopterade stöd vid ursprungssökning. Detta beslut säkerställer att internationellt adopterade fortsatt kommer att erbjudas individuellt stöd i sin sökning. Genom, av regeringen tilldelade uppdrag och medel, har MFoF kunnat möta en del av de behov som finns hos internationellt adopterade, men myndigheten anser att det finns ytterligare områden som kan förstärkas för att säkerställa ett ännu bättre stöd till adopterade som vill söka sitt ursprung.

MFoF har tidigare belyst de särskilda behov och den efterfrågan på stöd som finns hos internationellt adopterade. I vissa delar kan dessa behov kopplas direkt till rätten att söka sitt ursprung, som t.ex. ekonomiskt stöd vid återresa eller sökning via DNA test. Därtill behöver stödet i många ursprungsländer utvecklas och MFoF ser en möjlighet till detta genom samarbete mellan mottagar- och ursprungsländer.

² Slutrapport. Pilotprojekt med individuellt stöd till internationellt adopterade vid ursprungssökning. Januari 2022 (Dnr. 2020-230)



Beskrivning av uppdraget

I regleringsbrevet för 2022 gav regeringen Myndigheten för Familjerätt och Föräldraskapsstöd (MFoF) i uppdrag att ge stöd till internationellt adopterade vid ursprungssökning. I uppdraget ingick även att aktivt sprida information till målgrupperna om att stödet finns tillgängligt.

Genomförandet av uppdraget skulle delredovisas senast den 31 januari 2023 och slutredovisas den 31 januari 2024. I redovisningarna skulle en jämställdhetsanalys av stödet också lämnas.

Bakgrund och utgångsläge

I genomförandet av uppdraget har vi utgått från myndighetens tidigare framarbetade metoder och processer. Dessa togs fram i arbetet med pilotprojektet för individuellt stöd till internationellt adopterade i samband med ursprungssökning. Mer information om uppbyggnaden av stödet finns att läsa i slutrapporten för genomförandet av pilotprojektet.³

Vid uppstarten av detta uppdrag fanns information om möjligheten till stöd vid ursprungssökning och anmälningsblankett redan publicerad på myndighetens webbplats. Information om stödet fanns också tillgängligt hos adoptionsorganisationerna. I inledningen av januari 2022 hade MFoF 138 pågående sökningar från tidigare regeringsuppdrag. Dessa sökningar har kunnat fortgå utan avbrott för den enskilda. Myndigheten har sedan tidigare även etablerade kontakter med andra centralmyndigheter och organisationer, som är viktiga aktörer och samarbetspartners för utförandet av stödet.

³ Slutrapport. Pilotprojekt med individuellt stöd till internationellt adopterade vid ursprungssökning. Januari 2022 (Dnr. 2020-230)

Det individuella stödet

Sedan MFoF tilldelades uppdrag om ursprungssökning har stödet bestått av ett vägledande och praktiskt stöd. MFoF har även erbjudit översättning av adoptionshandlingar och tolk i samband med återförening. Genom ett etablerat arbetssätt har MFoF kunnat erbjuda ett likvärdigt stöd oavsett var i landet den adopterade bor.

- **Vägledande stöd:** Guidning och stöttning under sökprocessen och dess olika steg. Exempelvis bidra med att skapa struktur i sökandet, lämna information om olika sökvägar och ge möjlighet för reflektion under processens gång.
- **Praktiskt stöd:** Hjälp med praktiska moment som kan uppstå under sökningen. Exempelvis stöd i att formulera eller förmedla förfrågningar till myndigheter eller organisationer i både Sverige och ursprungslandet.
- **Översättning av adoptionshandlingar och tolk vid återförening:** Översättning av adoptionshandlingar från ursprungslandets språk till svenska och möjlighet till telefontolk vid första kontakten i samband med en återförening.

Andra former av ekonomiskt stöd till enskilda har MFoF bedömt inte varit möjligt att tillgodose inom ramen för tilldelade medel. Vissa sådana skulle också kräva lagstöd, riktlinjer och bedömningskriterier.

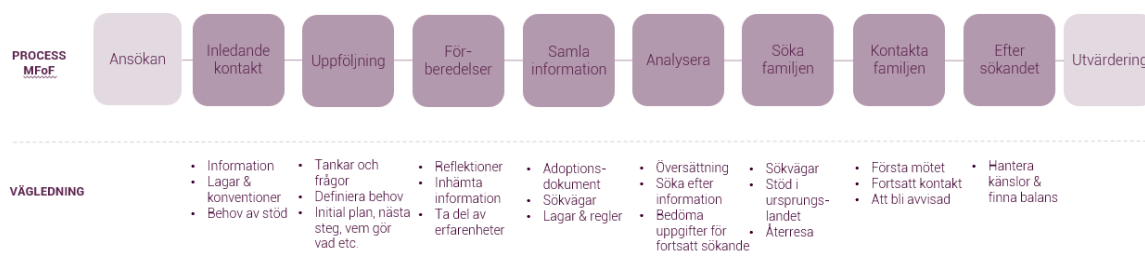
Avgränsning

MFoF har fortsatt att erbjuda individuellt stöd som riktat sig till internationellt adopterade över 18 år. Detta utifrån att ansvaret för att stötta barn ligger hos kommunerna. MFoF har inte bistått med sökning av biologiska föräldrar eller släktingar via sociala medier. Möjligheten till sådan sökning har dock funnits för den enskilde.

Processen för stöd vid ursprungssökning

Den vägledning och interna process som MFoF arbetat fram under 2020 har legat till grund för det fortsatta stödet till enskilda (figur 1).

Figur 1. Processen för stöd vid ursprungssökning.



Nedan anges en sammanfattning av processen och dess olika steg:

Processen inleds när en anmälan om stöd vid ursprungssökning inkommer till MFoF. Därefter tar en utredare kontakt med den adopterade för att boka ett inledande samtal. Inför samtalet får den adopterade möjlighet att läsa ett dokument med beskrivning av sökprocessen, några exempel på förberedande frågor samt information om lagar och konventioner som belyser rätten till sitt ursprung.



Under det inledande samtalet informerar utredaren om möjligheter och begränsningar i stödet. Den adopterade får möjlighet att berätta om var den befinner sig i sin sökning och vilket stöd som önskas av MFoF. Den adopterade får även information om möjligheten att ta del av det adoptionsspecifika samtalsstödet.⁴ Efter det inledande samtalet skickar utredaren en skriftlig sammanfattning av den information som lämnats under samtalet. Om utredaren och den adopterade kommit överens om en initial plan för sökningen och stödet framåt inkluderas även denna information.

Vilka steg som sedan blir aktuella beror på var den adopterade befinner sig i processen, vad som vill uppnås och på andra omständigheter som kan påverka sökningen. En fortsättning kan handla om att samla information kring adoptionen, analysera uppgifter som framgår, översätta dokument, samt bedöma om det finns tillräcklig information för att gå vidare i sökningen. Inriktningen därefter kan bli att försöka hitta den biologiska familjen, med eller utan stöd i ursprungslandet. Om familj sedan hittas kan nästa steg bli att försöka initiera en kontakt och kanske bygga en relation. Den fortsatta tiden efter sökandet kan variera utifrån vad den adopterade velat uppnå och vad som blir utfallet med sökningen. Det kan handla om att bearbeta att exempelvis alla möjligheter tycks vara uttömda eller att resultatet inte motiverar en fortsatt sökning. Det kan också vara att hitta en balans i tillvaron efter en återförening, eller att bearbeta information om att den biologiska familjen inte önskar kontakt.

Det individuella stödet i praktiken

Utgångspunkten för det individuella stödet har varit MFoF:s framarbetade process. Stödets inriktning har utgått från ett vägledande och praktiskt stöd, samt möjlighet till översättning av adoptionshandlingar och tolk vid en återförening. Vilka moment som varit relevanta under sökningen, såväl som stödets omfattning, har berott på vad den enskilde önskat uppnå med sökningen och omständigheter i det enskilda fallet.

MFoF har erbjudit stöd och vägledning genom telefonsamtal, mejl och digitala möten. Myndighetens bedömning är att målgruppen upplevt att dessa kontaktvägar är tillräckliga. MFoF anser att vi genom dessa kanaler kan ge ett likvärdigt stöd oberoende av var den adopterade bor eller befinner sig.

Vägledande stöd:

Vid en första kontakt beskriver många adopterade att det är svårt att veta hur de ska gå tillväga för att söka sitt ursprung och vart de ska börja. MFoF har då kunnat bidra med information och vägledning för att skapa en struktur i sökandet och en plan framåt. För många innebär detta att i första hand begära ut handlingar som finns tillgängliga i Sverige. När information samlats in kan en sökning mot ursprungslandet inledas. I länder där det varit möjligt har enskilda själva kunnat utföra praktiska moment i sökningen, som exempelvis att skicka in en digital ansökan till aktuell centralmyndighet.

Det finns även adopterade som påbörjat sökningen på egen hand men kört fast. De har då önskat stöd för att komma vidare, och här har MFoF ibland kunnat vägleda genom andra sökvägar, exempelvis genom att kontakta myndigheter i landet. Utredare har även kunnat finnas till hands för att resonera om såväl möjligheter som risker förknippade med sökning och/eller återresa.

Samtalen har ibland handlat om djupt känslomässiga ämnen och existentiella frågor. Det kan handla om att ha många obesvarade frågor, om att inte veta vad som skett den första tiden i livet, om att ha blivit lämnad, om utanförskap och rasism i Sverige, om identitet och rotlöshet, om besvikelse och erfarenheter av flera separationer i livet. De utredare som arbetar med ursprungssökning bemöter och hanterar denna typ av ämnen utifrån situation, men informerar även om möjligheten att ta del av det samtalsstöd som funnits tillgängligt parallellt med uppdraget.

⁴ Adoptionsspecifikt professionellt samtalsstöd till adopterade och adoptivföräldrar. Regeringsuppdrag S2021/08111 (delvis)

Praktiskt stöd:

Det praktiska stödet har varierat utifrån att adopterade uttryckt olika behov av stöd. I många fall handlar stödet om att hjälpa den adopterade att formulera förfrågningar och/eller fylla i blanketter som sedan skickats till ursprungslandet, men även hjälp med att bedöma vilka handlingar som varit lämpliga att bifoga. MFoF har också i flera fall varit en mellanhand och bistått enskilda med att skicka olika typer av förfrågningar eller ansökningar, t.ex. till centralmyndigheter, domstolar, barnhem, sjukhus, adoptionsorganisationer, myndigheter, eller Non-Governmental Organizations (NGO). I vissa länder finns önskemål att den adopterade ska företrädas av den egna centralmyndigheten och då skickar MFoF förfrågan och agerar mellanhand i kontakten. Även i Sverige har MFoF kontaktat olika aktörer, exempelvis kommuner, adoptionsorganisationer och regionarkiv för att hjälpa den adopterade framåt i sökningen.

I sökningar som resulterat i att den biologiska familjen hittats och önskat kontakt har MFoF bland annat stöttat i den inledande kontakten. Vid dessa tillfällen har stödet exempelvis inneburit hjälp att formulera och översätta brev, ge utrymme för reflektion och frågor kring vad en kontakt kan innebära samt förmedling av brev från den biologiska familjen. Där det varit aktuellt med en första kontakt genom ett digitalt möte har MFoF kunnat ordna med en tolk, där sådan inte erbjudits på annat sätt.

I de fall där det funnits adoptionshandlingar på ursprungslandets språk har MFoF kunnat ombesörja professionell översättning. Detta har varit aktuellt hos ungefär en tredjedel av de som sökt stöd med ursprungssökning. Annat stöd relaterat till handlingar har bland annat innefattat hjälp med att läsa och analysera innehåll, identifiera uppgifter inför fortsatt sökning, eller leta efter information som kunnat besvara frågor som den adopterade haft.

Spridning av information

Information om möjligheten till stöd vid ursprungssökning har funnits på myndighetens webbplats sedan 2020. MFoF har genom åren genomfört olika typer av kommunikationsinsatser för att få en bredare spridning av informationen. Under perioden 2022–2023 har information även publicerats i digitala kanaler såsom LinkedIn. MFoF har riktat informationen direkt till målgruppen och till yrkesverksamma som kan komma i kontakt med adopterade. Myndigheten har även informerat om stödet vid olika konferenser, möten samt vid de årliga Socialchefsdagarna och Socionomdagarna. Utöver detta har ett särskilt nyhetsbrev med information om stödet skickats ut till MFoF:s prenumeranter.

Genom annonsering i tematidningen *Barnhälsa* under hösten 2022 spreds information om myndighetens stödjande uppdrag inom internationell adoption, bland annat stöd vid ursprungssökning, till en bredare allmänhet.

Nya anmälningar för att få stöd med ursprungssökning inkommer kontinuerligt till myndigheten och vi bedömer att information om stödet nått ut till målgruppen genom ett flertal kanaler. Information om möjligheten till stöd finns bland annat att läsa hos ett antal kommuner, adoptionsorganisationer och adopterades föreningar samt en rad andra aktörer som t.ex. 1177.se, Barnens rätt i samhället (BRIS) och Ungdomsmottagningar (UMO).

Sammanfattningsvis finns idag information om stödet tillgängligt på ett flertal platser där adopterade, adoptivföräldrar och yrkesverksamma kan hitta den. MFoF kommer fortsätta att aktivt sprida information om möjligheterna till stöd med ursprungssökning.



Internationella samarbeten

För att nå framgång med ursprungssökning krävs ett väl fungerande samarbete mellan svenska och utländska myndigheter. Under 2022 – 2023 har MFoF fortsatt att etablera och utveckla kontakter med statliga aktörer i ursprungsländer samt andra mottagarländer. Det har på senare år skett positiva förflyttningar i hanteringen av förfrågningar hos ursprungsländer, även om det återstår mycket arbete för att adopterade ska kunna få ett bra och även likvärdigt stöd i sin sökning, oavsett ursprungsland. MFoF ser att det både hos mottagar- och ursprungsländer finns ett växande intresse för att bygga upp och utveckla stöd för ursprungssökning. Myndigheten har delat med sig av erfarenheter och kunskaper till flera andra mottagarländer när det har efterfrågats.

Under 2022 – 2023 har MFoF arrangerat och deltagit i möten och forum samt genomfört resor där frågan om ursprungssökning varit aktuell. Några exempel på detta:

- Medverkat vid möten med andra centralmyndigheter genom the Intercountry Adoption Network (ICAN - ett nätverk bestående av centralmyndigheter från flera olika mottagarländerna) samt i separata sammanhang med centralmyndigheter inom det nordiska nätverket. Vid samtliga tillfällen har frågor rörande internationell adoption och stöd efter adoption (PAS) diskuterats.
- Deltagit i digitala möten med Colombias centralmyndighet, Instituto Colombiano de Bienestar Familiar (ICBF). Dessa möten har handlat om möjligheter till stöd i samband med ursprungssökning i Colombia.
- I maj 2022 genomförde MFoF en resa till Chile, i syfte att informera om myndighetens regeringsuppdrag kopplade till internationella adoptioner. Vid resan inhämtades även information om ursprungssökningsprocessen i Chile samt hur den chilenska utredningen av brott och oegentligheter i samband med internationella adoptioner fortskridit.
- MFoF har under 2023 arrangerat ett fysiskt möte med de nordiska centralmyndigheterna i syfte att diskutera frågor kopplat till internationell adoption, stöd till adopterade och ursprungssökning.
- Under oktober 2023 genomförde myndigheten en resa till Sydkorea. Avsikten med resan var att inhämta information om arbetet med internationella adoptioner i landet, stöd efter adoption, ursprungssökning samt den pågående utredningen om oegentligheter inom internationella adoptioner.
- Myndigheten har under hösten 2023 välkomnat norska Bufetat på studiebesök för att informera om Sveriges stöd till adopterade (t.ex. stöd vid ursprungssökning och adoptionsspecifikt samtalsstöd).

Vad gäller internationella samarbeten ser MFoF att svenska utlandsmyndigheter såväl som andra länders ambassader och konsulat i Sverige kan spela en särskilt viktig roll. Dessa kontakter kan vara avgörande i de länder där stödet för ursprungssökning är undermåligt eller inte alls existerar. Stödet som dessa institutioner kan bistå med är t.ex. viktig information, hjälp att agera som mellanhand vid förfrågningar eller initiera och förmedla kontakter. Exempelvis kunde MFoF under 2023 med hjälp av en svensk utlandsmyndighet hitta en adopterads biologiska familj, i ett land där stöd saknas.

Uppgifter om sökande

Nedan presenteras statistik till och med december 2023 avseende antal sökande, åldersfördelning och representerade länder. Statistiken presenteras könsuppdelad där det är möjligt.

Det totala antalet ärenden inom ursprungssökning uppgår nu till 306, varav 156 är pågående och 150 har avslutats. Andelen kvinnor som sökt stöd vid ursprungssökning är högre än andelen män, 72 % jämfört med 28 %. En stor andel av de avslutade ärendena har stängts ner eftersom den adopterade inte hörts av eller varit inaktiv i sin sökning under en längre tid. Om den adopterade önskar återuppta stödet genom MFoF blir det ett pågående ärende igen. (tabell 1).

Tabell 1. Ärenden under 2020–2023, pågående och avslutade. Anges i antal och andel %.

	Antal	varav kvinnor	varav män
Pågående ärenden	156 (51%)	110 (70%)	46 (29%)
Avslutade ärenden	150 (49%)	111 (74%)	39 (26%)
Totalt	306	221 (72%)	85 (28%)

Antalet inkomna anmälningar om stöd har varierat över åren. Under alla fyra år är det fler kvinnor som söker del av stödet. Under 2022 visade könsfördelningen att en något högre andel män sökte stödet jämfört med andra år. Av dem som sökt stöd vid ursprungssökning under 2022–2023 var 69% kvinnor och 31% män (tabell 2).

Tabell 2. Inkomna anmälningar under 2020-2023. Anges i antal och andel (%).

Anmälan inkom:	Antal	varav kvinnor	varav män
2020	80	60 (75%)	20 (25%)
2021	85	64 (75%)	21 (25%)
2022	60	39 (65%)	21 (35%)
2023	81	58 (72%)	23 (28%)

Som framgår av tabell 3 var 24 % av deltagarna mellan 18–29 år (23 % av kvinnorna och 27 % av männen), 43 % av deltagarna mellan 30–44 år (41 % av kvinnorna och 47 % av männen), och 33 % av deltagarna 45 år eller äldre (36 % av kvinnorna och 26 % av männen). Detta innebär att de flesta som söker stödet är mellan 30–44 år eller 45 år och äldre.

Tabell 3. Åldersfördelning bland deltagare i stödet 2020-2023. Anges i antal och andel (%).

	Totalt n=306	Kvinnor n =221	Män n=85
18–29 år	73 (24%)	50 (23%)	23 (27%)
30–44 år	131 (43%)	91 (41%)	40 (47%)
45 år eller äldre	102 (33%)	80 (36%)	22 (26%)

Sedan 2020 har det varit aktuellt med ursprungssökning i 36 olika länder: Bangladesh, Belarus, Brasilien, Bolivia, Bulgarien, Chile, Colombia, Dominikanska republiken, Etiopien, Eritrea, Grekland, Guatemala, Indien, Indonesien, Iran, Israel, Jamaica, Kina, Libanon, Liberia, Litauen, Malaysia, Mexiko, Peru, Polen, Rumänien, Ryssland, Serbien, Sri Lanka, Sydkorea, Taiwan, Thailand, Tjeckien, Tyskland, USA och Vietnam. De vanligast förekommande ursprungsländerna är Sydkorea, Indien, Colombia och Chile.

Av anmälan framgår att de allra flesta önskar hjälp med att få tillgång till och tolka handlingar som berör adoptionen, skapa en tydligare bild av sin livshistoria och ursprung men främst att hitta biologiska föräldrar och/eller andra släktingar.

Under 2022–2023 har 19 % (27 personer) av de adopterade angett i sin anmälan att de hade misstänkar eller uppgifter om att adoptionen varit föremål för oegentligheter. Motsvarande andel under perioden 2020–2021 uppgick till 35% (57 personer). Totalt är det 84 personer som uppgett att de misstänker eller har uppgifter om att deras adoption varit föremål för oegentligheter. Dessa personer hade ursprung i Brasilien, Chile, Colombia, Dominikanska republiken, Etiopien, Eritrea, Grekland, Indien, Iran, Israel, Kina, Libanon, Sri Lanka, Sydkorea, Taiwan, Thailand, USA, och Vietnam.



Jämställdhetsanalys

Gällande antalet adopterade som söker stöd med ursprungssökning, som framgår av tabell 1 och 2, framkommer att andelen kvinnor som sökt stöd av MFoF är betydligt högre än andel män, totalt 72 % kvinnor jämfört med 28% män. Detta kan jämföras med könsfördelningen för samtliga personer som adopterats till Sverige från andra länder där andel kvinnor är 55 % och andel män är 45 %.⁵ Under 2022 såg MFoF en viss ökning av andelen män som sökte stöd, 65% kvinnor jämfört med 35% män. Denna ökning var tillfällig och myndigheten har inte kunnat hitta eller se någon bakomliggande orsak till att det återigen är en betydligt högre andel kvinnor än män som önskar stöd i sin sökning. Vad som är orsaken till den ojämna könsfördelningen har inte kunnat klargöras. Även bland adopterade som tagit del av det adoptionsspecifika samtalsstödet, ett parallellt uppdrag som MFoF ansvarar för, visar statistiken att fler kvinnor än män tagit del av stödet (80 % kvinnor jämfört med 20 % män).⁶ En möjlig förklaring till den ojämna fördelningen kan vara traditionella könsnormer och ideal i samhället som kan påverka förmågan och benägenheten att söka stöd och hjälp.

I tidigare analyser har MFoF konstaterat att det inte finns några större skillnader i fråga om vilken typ av stöd kvinnor respektive män önskar i ursprungssökningen. Det finns inte heller några skillnader i fråga om vad kvinnor och män önskar uppnå, hur länge de är aktiva i sin sökning eller hur de upplever stödet. Det som kan skilja mellan sökningar handlar mer om individuella olikheter än skillnader mellan könen. Individuella olikheter kan exempelvis vara förväntningar på stödet, motivation, resultat av sökningen och förutsättningen i livssituationen.

⁵ SCB:s Statistikdatabas, statistik adopterade år 2020

⁶ Slutrapport. Adoptionsspecifikt professionellt samtalsstöd till adopterade och adoptivföräldrar. Januari 2024 (Dnr 2022-308)

Resultat av sökningar

Under 2022 – 2023 har MFoF tagit emot 141 anmälningar om stöd vid ursprungssökning och 51 personer har fått hjälp med översättning av adoptionshandlingar, från ursprungslandets språk till svenska.

MFoF kan konstatera att processen kring ursprungssökning är både lång och komplicerad. Detta gäller både länder där det saknas ett organiserat stöd och länder där stöd erbjuds. Resultatet av en sökning påverkas av ett flertal faktorer, exempelvis information i adoptionshandlingar, tillgången till stöd och lagstiftning i ursprungslandet samt den adopterades egna engagemang. Utfallet av en sökning kan också variera utifrån vad den adopterade önskar uppnå. De allra flesta önskar få tillgång till mer information och hitta biologiska familjemedlemmar. En mindre grupp önskar endast stöd med exempelvis översättning av handlingar. Stödet har i de flesta fall kunnat bidra med information som inneburit att adopterade fått tillgång till fler adoptionshandlingar som kan ge en tydligare bild av den adopterades bakgrund. De flesta har även fått information om hur de kan gå vidare med att söka stöd i ursprungslandet.

Tillgång till information om den biologiska familjen innebär ofta ännu fler frågor och fortsatt behov av stöd. Sökningar har i vissa fall resulterat i att biologisk familjemedlem hittats. Där båda parter önskar kontakt har vi erbjudit stöd och även möjlighet till tolk vid ett första samtal. Den första kontakten har inletts på olika sätt beroende på den adopterades önskemål och utifrån förutsättningar för stöd i det land där biologisk familj bor. Kommunikation kan till exempel ske via brev, digitalt möte genom centralmyndigheten i ursprungslandet eller digitala meddelandetjänster. I några fall har det även förekommit att den biologiska familjen sökt kontakt med den adopterade. MFoF har erfart att det efter den initiala återföreningen varit utmanande för den adopterade att utveckla och behålla en relation. Detta främst på grund av svårigheter att förstå varandra när man talar olika språk. Att hitta biologisk familj är inte ett avslut på en sökning, utan snarare en början på något nytt.

I vissa sökningar har det även framkommit information om att en familjemedlem avlidit eller att den familjemedlem som hittats inte önskar kontakt. Det förekommer även sökningar där den adopterade fått information, via myndigheter i ursprungslandet, om att det saknats tillräckliga uppgifter för att söka vidare. I dessa fall kan sökning via DNA vara en möjlighet till vidare efterforskning av ursprung.

Genom översättning av adoptionshandlingar från ursprungslandets språk till svenska har enskilda kunnat få mer information om sin bakgrund. I vissa fall kan det handla om dokument som den adopterade haft tillgång till under många år men inte kunnat förstå. I översättningar kan det ibland framkomma uppgifter om biologiska föräldrar som den adopterade inte känt till. Det kan också ge en tydligare bild av hur den rättsliga processen kring adoptionen har gått till. Många adopterade uttrycker att de vill få information om anledningen till varför de lämnats för internationell adoption. Denna typ av information framgår dock sällan i de adoptionshandlingar som översatts.

Under den gångna perioden har ett mindre antal sökande valt att avsluta eller ta en paus i sin sökning då den enskilde inte haft utrymme i sin livssituation eller haft förväntningar som legat utanför stödets ramar. För andra kan motivation eller engagemang avta så att ursprungssökningen rinner ut i sanden. I dessa fall kan MFoF avsluta ärendet, men om den adopterade önskar återuppta stödet igen kan ärendet återaktiveras. Under inledningen av en sökning informeras den adopterade om att det är de själva som äger sin sökning. MFoF:s utredare finns tillgängliga för stöd och vägledning.

Misstankar eller uppgifter om oegentligheter

En anledning till att adopterade söker sitt ursprung kan vara misstankar om oegentligheter.⁷ Av alla deltagare i stödet sedan 2020 har 84 personer i anmälan angett att de misstänker eller har uppgifter om oegentligheter i samband med adoptionen. Dessa personer har adopterats från många olika länder, främst under 60–80 talet.

Vid samtal med adopterade har det framkommit att misstankar om oegentligheter exempelvis har berott på bristfällig dokumentation, att det framgått motstridiga uppgifter i tillgängliga dokument, eller att det framkommit uppgifter i media om oegentligheter i det aktuella ursprungslandet. Det har också funnits adopterade som berättat att de fått bekräftat av den biologiska familjen, eller av andra som haft kännedom om barnets faktiska förhållanden, att den beskrivning som framgått i adoptionshandlingar inte varit korrekt. Vidare har misstankar också grundat sig i information som den adopterade fått genom andra adopterade från samma land. Även efter kontakt med involverad adoptionsorganisation (i Sverige och/eller ursprungslandet) kan misstankar ha uppstått eller förstärkts.

Stödet med ursprungssökning har i vissa fall kunnat hjälpa till att klarlägga omständigheter kring adoptionen, och den adopterade har därigenom förvissats om att inga oegentligheter begåtts. T.ex. genom att den adopterade fått ta del av ytterligare dokument och uppgifter om sitt ursprung. I många fall har sökningen, främst på grund av bristfälliga uppgifter i adoptionsdokumenten, inte kommit framåt och för den adopterade har misstankarna kvarstått. Om misstankar kvarstått har MFoF hänvisat till kontakt med den svenska polismyndigheten, detta eftersom MFoF:s uppdrag inte innefattar brottsutredning. För psykologiskt stöd har MFoF hänvisat den enskilde till det kostnadsfria samtalsstödet som funnits tillgängligt parallellt med uppdraget om ursprungssökning. I kontakt med adopterade från Chile som misstänker oegentligheter, har information lämnats om möjligheten att skicka en anmälan till den pågående brottsutredningen i Chile.

I oktober 2021 tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att kartlägga och analysera hur regelverk, organisering och processer inom Sveriges internationella adoptionsverksamhet har fungerat fram till i dag. Utredningen ska ge vägledning för utvecklingen av Sveriges internationella adoptionsverksamhet. Detta genom att föreslå hur nuvarande regelverk, organisering och processer kan förändras och förstärkas i syfte att ytterligare stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten. Utredningen ska även föreslå vilken typ av adoptionsspecifikt stöd som bör erbjudas internationellt adopterade.⁸

⁷ En oegentlighet kan handla om allt från oetiskt eller olämpligt agerande av personer som deltagit i adoptionsprocessen till olika former av brottslighet. Hague Conference on Private International Law (HCCH) definierar begreppet 'illegal adoption' som en adoption som är ett resultat av missbruk såsom bortförande, försäljning av, handel med och andra olagliga aktiviteter mot barn. (The implementation and Operation of the 1993 Hague Intercountry Adoption Convention: Guide to good practice. Guide No 1. 2008. Tillgänglig: <https://assets.hcch.net/docs/bb168262-1696-4e7f-acf3-fbbd85504af6.pdf>.)

⁸ Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt. Dir. 2021:95

Analys & slutsatser

Adoptionen är något som följer den adopterade genom hela livet och behov av stöd kan uppkomma vid många olika tillfällen under livets gång. Forskning och kunskap har genom åren visat att internationellt adopterade kan vara i behov av adoptionsspecifikt stöd. En del av stödet kan innebära hjälp att söka sitt ursprung och skapa en bättre bild av sin bakgrund och identitet.

MFoF bedömer att behov av stöd vid ursprungssökning är efterfrågat då nya anmälningar och förfrågningar inkommer kontinuerligt. I kontakt med adopterade uppger majoriteten att de inte vet var de ska börja sin sökning eller hur de kan gå tillväga. Ett stort antal av de sökande uttrycker att de uppskattar att MFoF:s stöd finns tillgängligt. MFoF bedömer att behovet av stöd med ursprungssökning kommer bestå över tid utifrån att många av Sveriges adopterade är relativt unga och att de som söker stöd idag oftast är över 30 år. Många utmaningar kvarstår, eftersom sökningar i de flesta fall är beroende av ursprungslandets möjligheter att bistå med stöd.

Då myndighetens kärnverksamhet nu omfattar stöd vid ursprungssökning har MFoF fått en långsiktig finansiering. Beslutet innebär att internationellt adopterade i Sverige fortsatt kommer erbjudas stöd vid ursprungssökning. Tillgång till långsiktiga resurser är avgörande för kontinuiteten, hur MFoF kan fortsätta planera, systematisera och organisera arbetet samt i vilken omfattning stöd kan erbjudas.

Möjligheter till förbättring och utveckling

MFoF anser att stödet till internationellt adopterade både kan utvecklas och förbättras för att bättre tillgodose behov som uppstår i samband med ursprungssökning. Nedan följer några exempel på områden som med utökade resurser skulle kunna förbättra möjligheterna vid en sökning:

- **Utveckling av stöd i ursprungsländer:** MFoF:s erfarenhet visar att stödet i många ursprungsländer är bristfälligt eller saknas helt, vilket hindrar den adopterade att komma framåt i sin sökning. Möjligheterna kan i ett första steg förbättras genom att stärka relationer med ursprungsländer för att skapa förståelse för hur betydelsefullt det kan vara för den adopterade att söka sitt ursprung. Positiv utveckling kan även ske genom att sprida kunskap om det stöd som adopterade har rätt till. Båda dessa strategier förutsätter fysiska resor till ursprungsländer som många adopterats ifrån och där stödet behöver förbättras. I detta arbete är det också viktigt att belysa vikten av stöd till den biologiska familjen. MFoF anser att ursprungsländer behöver ta ett större ansvar för att utveckla stödet till adopterade. Detta kan handla om att tillsätta resurser, ändra lagstiftning och bygga processer.
- **Stöd efter att biologisk familj hittats:** I sökningar där biologisk familj hittats har MFoF sett att det uppstår andra behov av stöd för att inleda kontakter och bygga relationer. Initialt kan det handla om att stödja den enskilda med översättning av brev mellan den adopterade och den biologiska familjen. MFoF ser ett behov av att utöka möjligheten för översättning till att även omfatta översättning av brev mellan den adopterade och den biologiska familjen samt fler samtal med tolk. Det kan även uppstå behov av tolk i samband med att adopterade bjuds in till digitala möten med ursprungslandets centralmyndighet.
- **Utökat individuellt stöd:** I dagsläget är stödet i huvudsak inriktat på vägledning. MFoF har bred kompetens inom adoptionsområdet som med ökade medel skulle kunna användas för att utveckla stödet till adopterade. Detta skulle kunna handla om olika typer av juridisk hjälp, till exempel att få tillgång till handlingar eller att tolka lagstiftning i sitt ursprungsland.

Områden i behov av vidare utredning

För att bättre möta adopterades behov finns områden som skulle behöva utredas vidare:

- **Individens kostnader i samband med ursprungssökning:** MFoF anser att det bör utredas i vilken omfattning den enskilde kan avlastas kostnader som kan uppstå under sökprocessen, exempelvis för DNA-test eller återresa (resa, uppehälle, guide, tolk etc.). Även efter att en biologisk familj hittats kan det finnas behov av exempelvis psykosocialt stöd eller översättning och tolk.
- **Kunskapsförvaltning:** I flera sammanhang pågår dialoger kring införande av kompetens- eller resurscenter för stöd till adopterade och adoptivfamiljer. Om ett sådant centrum skulle övervägas i Sverige anser MFoF att myndighetens kunskaper och erfarenheter tillvaratas, liksom kompetenser hos andra aktörer. MFoF har bred kunskap om internationella adoptioner genom myndighetens ansvarsområden och roll som centralmyndighet, och dessa kan bidra till positiva synergieffekter. Myndigheten har även i uppdrag att tillhandahålla adoptionspecifikt samtalsstöd, utgöra en nationell kontaktpunkt för frågor som rör oegentligheter inom internationella adoptioner⁹ samt att stärka rättssäkerheten inom den internationella adoptionsverksamheten.¹⁰
- **Eftersökning av adopterade i Sverige:** MFoF får varje år ett antal förfrågningar från andra centralmyndigheter och privatpersoner om eftersökning av adopterade i Sverige. MFoF har även kännedom om att denna typ av förfrågningar inkommer till adoptionsorganisationer och adopterades föreningar. Även om antalet eftersökningar idag är blygsamt är bedömningen att denna typ av förfrågningar kommer att öka i och med utvecklingen på området i ursprungsländerna. Idag saknas ansvarsfördelning, enhetliga rutiner och arbetssätt för att hantera dessa. MFoF föreslår att ansvarsfrågan och hanteringen utreds och att myndigheten tilldelas ett sådant uppdrag.

Områden i behov av vidare utveckling och utredning för förbättrat stöd till adopterade har MFoF även beskrivit mer utförligt i slutrapporten av pilotprojektet.¹¹

Adopterades föreningar har vid ett Riksdagsseminarium i maj 2023 lyft ett antal områden för utökat stöd till internationellt adopterade. De föreslår bland annat att preskriptionstiden för människorov och liknande brott tas bort, att adoptionsakter ska förvaras av staten, kostnadsfri DNA-testning för alla adopterade och en statlig DNA-databas samt ett samlat stöd till adopterade efter adoption i form av ett resurscentrum.

MFoF kommer fortsatt att bistå med individuellt stöd till internationellt adopterade som söker sitt ursprung. Den utarbetade metoden och processen bedöms på ett bra sätt stödja den adopterade i sökningen men möter bara delvis de behov som finns. Myndigheten kommer att fortsätta att sprida information om möjligheten till stöd till målgrupperna samt följa utvecklingen av könsfördelningen. MFoF kommer även att verka för att stärka och utveckla kontaktnätet och samarbetet med andra centralmyndigheter, svenska utlandsmyndigheter och andra relevanta aktörer för att förbättra adopterades förutsättningar och möjligheter att söka sitt ursprung.

9 Regleringsbrev för budgetår 2023 avseende Myndigheten för Familjerätt och Föräldraskapsstöd

10 Regleringsbrev för budgetår 2023 avseende Myndigheten för Familjerätt och Föräldraskapsstöd

11 Slutrapport. Pilotprojekt med individuellt stöd till internationellt adopterade vid ursprungssökning. Januari 2022 (Dnr. 2020-230)